

Koronakrisens kronikører

Lilla Sølhusvik

Camilla Stoltenberg: året som aldri tok slutt

Oslo: Stenersens forlag, 2021

322 s.

ISBN 9788272017230

Espen Rostrup Nakstad

Kode rød: kampen for det vakre

Oslo: Gyldendal, 2021

352 s.

ISBN 9788205547759

Michael 2021; 18: 483–6

Koronarestriksjonene i Norge ble opphevet 25. september 2021. Omtrent samtidig publiserte to sentrale aktører i koronapandemien sine bøker. Først ut var direktør i Folkehelseinstituttet, Camilla Stoltenberg. Like etter kom boka til assisterende helsedirektør Espen Rostrup Nakstad.

Året som aldri tok slutt

NRK-journalist Lilla Sølhusvik har fulgt Camilla Stoltenberg under koronapandemien. De møttes fast på lørdager og Stoltenberg fortalte mens ting skjedde. Boken er en kronologisk fortelling av pandemien, slik Stoltenberg opplevde den der og da (1).

Året som aldri tok slutt er inndelt i 20 kapitler om temaer relatert til pandemien, med innskudd av private skildringer om Stoltenbergs hverdag og familieliv. Den kronologiske oppbyggingen gjør det lett å følge historien slik den utspilte seg. Sølhusvik er en god forteller, språket er klart og tydelig, teksten underholdende og innholdet interessant, og til tider dramatisk.

Leseren får delta i det som skjedde i bakrommene gjennom dagene og ukene ved starten av pandemien og ved senere store avgjørelser og hendelser. Noen enkelthistorier vies særlig oppmerksomhet. Et eksempel er smitten på Hurtigruten som beskrives godt dramaturgisk. Sølhusvik formidler at Stoltenberg er kritisk og oppgitt over rederiets håndtering.

Et annet viktig tema er Stoltenbergs refleksjon om smitteverntiltak og deres fordeler og ulemper. Stoltenberg beskrives som en kunnskapsorientert leder. Tvil, faglige diskusjoner og avveininger, teamarbeid, gransking og re-gransking av «sannheter» er noe som Stoltenberg er opptatt av.

Stoltenberg mener at politikk og tiltak skal være kunnskapsbaserte og er forundret over raske konklusjoner uten grundige diskusjoner eller vurdering av kunnskap. I noen kapitler beskrives tydelig spenning mellom henne og hennes medarbeidere i Folkehelseinstituttet på den ene siden og andre etater, særlig Helsedirektoratet, på den andre. Assisterende helsedirektør Espen Rostrup Nakstad kritiseres for unyanserte faglige utspill og uheldig rolleblending.

Stoltenberg er også opptatt av å være en god leder for sine ansatte. Det er viktig for henne å forsvare og beskytte institusjonen hun leder. Hun er også opptatt av å snu kritikk og uenighet til konsensus og samhold. Noen ganger får man innblikk i at hun har unngått å si det hun egentlig mener, for å bevare et konstruktivt forhold til andre fagetater og regjeringen. Et eksempel er spørsmålet om karantenehotell. Stoltenberg «håpet inderlig at ingen vil assosiere henne» med pålegget. Stoltenberg «ville ikke si høyt at hele regelverket var et hastverksarbeid». Leseren får også inntrykk av at det har krevd mye av Stoltenberg.

Boken er en viktig fortelling om koronapandemien og håndteringen av den fortalt av en sentral aktør. Boken kommer med noen avsløringer av hva som skjedde bak kulissene, men er mest en subjektiv skildring av kjente ting. Den gir et godt samtidsbilde som er viktig i den videre debatten, men enda viktigere for å tilrettelegge når nye generasjoner senere skal analysere det som skjedde.

Uten en rød tråd

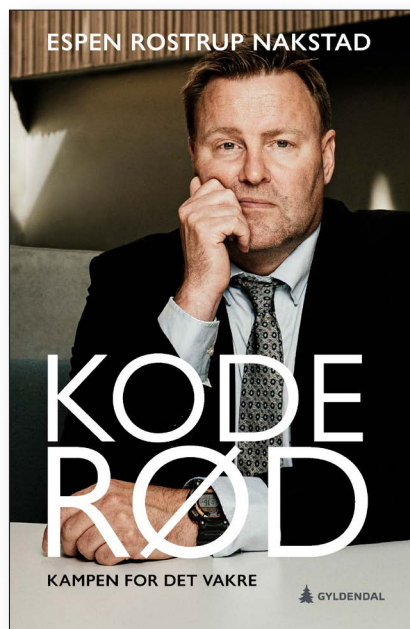
Kode rød er Espen Rostrup Nakstads fortelling fra pandemien. Boken er bygget opp i korte kapitler om så ulike temaer som familie og barndom, stjernestøv og universet, pesten og sars, FN og Nürnberg-prosessene, innvandring og boligpolitikk, relativitetsteori og kunstig intelligens.

Kapitlene er lette å lese. Setningene er passe i lengde og oppbygging. Teksten er personlig og lett forståelig. Nakstad snakker varmt om samhold, kjærlighet og håp. Det er ikke stor prosa, men ærlige tanker om liv og død, samfunn og universet.

Dessverre gjør de mange temaene det vanskelig å følge en rød tråd. Koronakrisen vies overraskende lite plass. Om lag halvparten av boken handler om Nakstads tanker og personlige opplevelser om helt andre ting. Teksten er også rik på historier om Nakstad og hans familie i små og store hendelser, i aktive roller eller som tilfeldig tilstedeværende. Vi får f.eks. en lang historie om bestemoren som passasjer på et tog som sporer av på Bergensbanen under krigen.

Gode analyser kjennetegnes av at argumenter møtes av motargumenter, at personer og hendelser nevnes eksplisitt, og at argumentasjonsrekker utdypes og belegges med etterprøvbare forklaringer. Denne boken inneholder lite analyse, mange påstander er ikke etterprøvbare og noen er feilaktige. Nakstad omtaler for eksempel «motstandere» som utfordret han under pandemien, men unnlater konsekvent å oppgi navn. Det gjør god debatt vanskelig. Mange ideer og argumenter antydes, men uten at tankerekkene fullføres. Han skriver for eksempel om «helt nødvendige endringer» som han har vært med å innføre, og om «endringsvegring» hos ikke navngitte motstandere som han påstår «har kostet mange liv». Men han begrunner ikke hvorfor endringene var nødvendige og han tilbyr ingen analyser eller etterprøvbare faktaopplysninger om endringens nødvendighet. Nakstad opplyser at 68% av ungdommer opplevde at pandemien har påvirket deres liv i positiv retning, mens det riktige tallet i referansen han angir er 22% (2).

Boken illustrerer, slik jeg ser det, Nakstads modus operandi under krisen. Hans store styrker er hans joviale natur og gode kommunikasjonsevner. Det problematiske er udokumenterte påstander og mangel på refleksjon. Han mener for eksempel at meningsmotstandere ikke har satt seg «godt nok inn»

i nyeste kunnskapsgrunnlag, eller at de ikke har all kunnskapen som han selv sitter med. Hans svar på kritikk er at han ber folk om å lese Helse- direktoratets rapporter. De som er uenige påstås å ikke ha lest rapportene nøye nok. Den ekstra kunnskapen som Nakstad mener å ha, forklares ikke for leseren. Det er et godt grep for å opphøye Nakstads eksklusivitet. Kun han har tilgang til all informasjon og kun han har lest og forstått. Derfor er han best egnet til å treffe riktige beslutninger. Beslutningene bør ikke kritiseres, da andre ikke har informasjonen og kompetansen Nakstad har.

Kode rød er en interessant tekst om mennesket Espen Nakstad. Han presenterer påstander, bruker anekdotiske forklaringer og er en utmerket kåsør. Han synes å være opptatt av å ha rett og å gjøre det rette. Vi skal tro på han i kraft av hans gode hensikter. Det er noe forstemmende med tanke på hans rolle under koronakrisen.

Litteratur

1. Norli C. Camilla Stoltenberg-bok om coronaåret: Jobbet 17 timer i døgnet. VG 12.5.2021. <https://www.vg.no/rampelys/bok/i/86g8lA/camilla-stoltenberg-bok-om-coronaaaret-jobbet-17-timer-i-doegnet> (29.10.2021).
2. Ulset VS, Bakken A, von Soest T. Ungdoms opplevelser av konsekvenser av pandemien etter ett år med covid-19-restriksjoner. *Tidsskr Nor Legeforen* 2021; 141. <https://doi.org/10.4045/tidsskr.21.0335>

Interessekonflikt

Anmelderen har deltatt aktivt i samfunnsdebatten under koronapandemien og kan være en av dem som er kritisert i *Kode rød*. Det er vanskelig å være sikker fordi forfatteren ikke navngir personer som kritiseres.

Michael Bretthauer

michael.bretthauer@medisin.uio.no

Michael Bretthauer er overlege ved Oslo universitetssykehus og professor ved Universitetet i Oslo og Universitetet i Tromsø.